

חולין יז

עניין: התר כתלי דחזירי

רמב"ם הלכות מלכים פ"ח

א חלוצי צבא כשיכנסו בגבול העכו"ם ויכבשום וישבו מהן. מותר להן לאכול נבלות וטרפות ובשר חזיר וכיוצא בו. אם ירעב ולא מצא מה יאכל אלא מאכלות אלו האסורים. וכן שותה יין נסך. מפי השמועה למדו ובתים מלאים כל טוב ערפי חזירים וכיוצא בהן:

רמב"ן ואתחנן דברים ו, י

ועל דעת רבותינו (חולין יז) ירמוז עוד, כי הטוב ההוא אשר ימצא בבתיים המלאים מותר אפילו היו שם דברים הנאסרים בתורה, כגון קדלי דחזירי או כרמים נטועים כלאים או ערלה¹⁹⁴. ואפילו כבורות יתכן שהיה בחציבתן דבר אסור בטיח אשר בהן¹⁹⁵, או הזכיר הבורות דרך מליצה להזכיר רבוי הטובה, והשליט אותם ככל הנמצא בארץ כמותר ובאסור.

והנה הותרו להן כל האיסורין זולתי אסור ע"ז, כמו שיבאר עוד (להלן ז כה) "לא תחמוד כסף וזהב עליהם ולקחת לך וגו'", ולכך יזכיר כאן בפרשה שאחרי כן (להלן ז ה) "מזבחותיהם תתצו וגו'", לאבד ע"ז ומשמשיה. ושאר כל הנמצא בארץ מותר, והיה ההיתר הזה עד שאכלו שלל אויביהם, ויש אומרים בשבע שכבשו, וכן נראה בגמרא בפרק ראשון ממסכת חולין (שם¹⁹⁶).

והרב כתב בהלכות מלכים ומלחמותיהם (רמב"ם פ"ח ה"א): "חלוצי צבא משיכנסו בגבול הגוים וישבו מהם מותר להם לאכול נבלות וטרפות ובשר חזיר וכיוצא בו, אם רעב ולא מצא מה יאכל אלא מאכלים אלו האסורים, וכן שותה יין נסך. ומפי השמועה למדו ובתים מלאים כל טוב ערפי חזירים וכיוצא בהן".

ואין זה נכון, שלא בשביל פקוח נפש או רעבון בלבד הותר בשעת מלחמה¹⁹⁷, אלא לאחר שכבשו הערים הגדולות והטובות וישבו בהן התיר להם שלל אויביהם. ולא בכל חלוצי צבא¹⁹⁸, אלא בארץ אשר נשבע לאבותינו לתת לנו, כמו

דרשות אבן שועיב

סוף פרשת מטות-מסעי

בשרם ואינן מטמאין טומא שכעה שאינן קרוין אדם' וראיתי בפרד"ש שטעון בן יוחאי טעם בזה נוטה לדברי הרמב"ם אל שכל הדברים בבריאת העולם היו טהורים ולא היה טומאה בעולם לא באדם ולא בעלי חיים והוא שאמר הכתוב והנדה טוב מאד והנחש הטיל זוהמא בעולם בבריותיו ונטמא הכל ולעתיד לבא יטהר הכל שתפסק הזוהמא כמו שאמרו חזיר שעתיד לחזור לישראל וחנה בהיות ישראל מתעסקי בכיבוש ארץ ישראל לא היה שם טומא והותר הכל ואין כן ביתר הארצו שאינן סאי ועל כן המלחמה שהם פכיבוש הארץ כגון סיחון ועוג ושאר חמלכים הם נארצם מנחלת ישראל והותר להם כל שללם ואין בה חלק לכהנים כמו שאמר הכתוב בארצם לא תנחל אבל מלחמה פדין לא היה שלהם ולא לקחו ארצם רק

אור החיים ויקרא יא, ז

(ז) **וְהָיָה גֵרָה לֹא יִגָּר. פְּרוּשׁ, תְּנַאי הוּא הַדָּבָר כֵּל זְמַן שֶׁהוּא לֹא יִגָּר אֲבָל לְעֵתִיד לְבוֹא יַעֲלֶה גֵרָה וַיִּחְזַר לְהִיטוֹת מִתָּר, וְלֹא שֶׁיִּשְׁאָר בְּלֹא גֵרָה וַיִּתֵּר, פִּי תוֹרָה לֹא תִשְׁנֶה:**

מהר"ל תפארת ישראל פ"ח

ואם כי האמת שכל הדברים האסורים מולידים מזג רע, אין זה טעם האסור, רק כי מה שאסרה התורה אותם בזה נראה כי הם דברים יש בהם שנוי ויוצאים מכלל שאר המאכלים שהם טהורים ובשביל השנוי שבהם ימשך אחריהם טבע זר משונה גם כן וכמו שכתבנו זה גם כן למעלה, אבל אין זה טעם באיסור היתר, שאם כן היתה התורה ספר רפואות או ספר הטבע, וכאשר השיב

לגמרי, ולפיכך כל מי שנותן במצות טעם על פי הטבע לומר כי לכך אסרה תורה חזיר מפני שהוא מוליד בגוף מזג רע וכן הוא בודאי האמת, וכן נתנו טעם באיסור חלב שהוא מוליד מזג רע וכן בדם ומכל שכן בשקצים ובעופות הטמאות ככולם נתנו טעם על פי הטבע וכאלו היתה התורה ספר מספרי הרפואות או ספר הטבע, חס ושלום לומר כך. ואם היה הדבר כמו שאמרו הם הרי אמרו בפרק קמא דחולין (י"ו ע"א) ובתים מלאים כל טוב אמר רבי ירמיה אמר רב כותלי דחזירי היתר להם, ואם שורש האסור בשביל מזג רע האסור להיכן הלך, וכן חלב אם מזגו רע אם כן בן סקוע למה חלבו מותר כדאיתא בפרק גיד הנשה (שם ע"ד ע"א) מה טעם בזה, וכן אם אסר השחיטה שלא נתאכזר למה התירה התורה בן סקוע בלא שחיטה, לכך אין ראוי לומר כך. ואף אמנם כי האמת הוא כי כל אלו יש בהם מזג רע ודבר זה ימשך בודאי במה שיש בהם שנוי רע גם כן, אבל אין זה עיקר טעם המצוה רק שאינם ראויים אל האדם כפי הסדר אשר סדר השם יתברך לכך ורחיקה אותם ולפעמים לא הרחיקתם התורה, וזה אשר הבטיח השם יתברך ואכלת את כל העמים, לא היה ראוי ורחיק מצד שעתה ראוי שיהיה מקוים ובתים מלאים כל טוב ולפיכך לא הרחיקה התורה דברים אלו, וכמו שהתורה אסרה כאשר היה ראוי לאסור לפי הסדר השכלי כך התירה התורה אותו כאשר הוא להתיר והכל לפי השכל אשר ראוי שיהיה בו הנהגת האדם. וזה אמרם ז"ל (ת"כ קדושים) לא יאמר אדם אי אפשי בבשר חזיר אי אפשי בדבר פלוני אלא אפשי ומה אעשה שאבי שבשמים גזר עלי, הודו בזה שאין לומר כי התורה טבעית שאם היתה טבעית לא היה בה קבול שכר אלהי על דבר שהוא טבעי ולכן יאמר אפשי מצד הטבע רק השם יתברך גזר עלי בראשיתו מה שאין ראוי אל האדם ומיוחד בו נפשו, ואם יאמר האדם למה נותן הסדר השכלי

